

Topografie

over

Wordingborg Amt i Sjælland

Ved
L. M. Wedel
Præst i Everdrup

Første Hefte

Kjøbenhavn, 1818

Trykt paa Forfatterens Forlag, i Thieles
Bogtrykkeri

II

Ach! hvor lyksalig er ej den, Der har forglemt de Dødeliges
Griller! Der med sin Qvinde, Bøger og en ven I tause Dal,
hvis Bæk igjennem Krattet triller, Seer under sine Fædres
Tag Sit frie Liv flye hen, som en velsignet Dag, Og nyder
Maanens Smiil, og Solens Glands, Og Lærkens Morgenslag,
og Myggend Aftendands, Alt Jordens Held saa fro, som det
var ene hans. Guldberg

III

P.M.

En Topografie over Wordingborg Amt af en simpel Landsbypræst, som hverken er Ridder, Højærværdighed, Consistorialraad eller noget Saadant! ja det vil nok blive noget Kjønt, noget Makulatur til Kræmmerhuse; men, Herre Gud! vi kan ikke alle værr store, fornemme og højærværdige Folk; og, som det gik i Horatz's Dage, gaar det endnu. Vi maa være tilfreds, med hvad vi ere, naar vi kun ere, hvad vi bør være, som duelige paa vor Post, som mennesker, som dem, der tænke paa det Tilkommende, og bruge det nærværende, som Fornuftige.

IV

Gjerne kunde disse Blade have henhvilet i Skriverpulten blandt saameget andet; men, da jeg nu i 35 Aar har været her i Amtet, og jeg mærker, at Ingen vil tale om den skjønneste Egn i Sjælland, der kan sættes i Ligning med Kysterne af Svendborg, Weile, Pløen, Kiel og Eutin, saa fremlægger jeg herved et Udkast til en Topografie over dette sydlige Amt i Sjælland, og begynder først med det Sogn, hvori jeg er Præst nu i saa mange Aar. Skulle Afsætningen af Skriftet blive saaledes, at Forfatteren kan lade det øvrige Manuscript trykke over de andre Sogne, da skal Fortsættelsen meget snart foretages; - tabe vil jeg ikke, men jeg ønsker ei heller nogen stor Fordeel, naar Skriftet er færdig fra Pressen; og paa denne Sætning beroer det, om denne Topografie skal have flere Hefter;

men i det hele formoder jeg ikke, at Amtets ganske Beskrivelse skal blive betydelig meer end et Alfabet. Subscription jar jeg ved mine nu tolv udgivne Skrifter anmodet om, og ei heller ved dette; thi ere Sætningerne almennyttige, gives nok Kjøbere, og ere de det ikke, da fortryde som oftest Subscribenterne at de have ladet sig tegne og nu tvinges til at modtage det Trykte. Jeg vil være enhver sagkyndig Mand taknemmelig og forbunden, om han vil underrette mig om mulige Mangler eller Urigtigheder i disse Blade, da jeg med meget Velvillighed vil afbenytte de bedre Oplysninger, som gives mig, og tillige, om det tillades mig, nævne den Mand med Agtelse, som har veiledet mig til det Rigtige i Topografiens Forfatning.

Om Everdrups Præstegaard har jeg ikke skrevet noget af Betydenhed, for at undgaa den Bebreidelse om Egoisme; men den der kjender Stedet, veed hvad jeg har gjort, og de, der ei kjende det, ville ansee Beskrivelsen over det hele som Praleri; altsaa Eftertiden skal maaske takke og erindre disse Liniers Forfatter

Everdrup Præstegaard,
30te August 1818

Topographie over Everdrup sogn i Sjælland

Side 2

Sognets udstrækning

Everdrup Sogn i Præstøe Amt har en betydelig længde, 5/4 Miil, men paa sine Steder neppe ? eller 1/4 Miil bred. Det grændser mod Norden til Præstøe Bugt; hvor de mange Strandhuse ere beliggende, til Roholte Sogn; mod Vest og Nordvest til Toxværd og Kongsted Sogne; mod Sydvest, Vesten og Syden til Nestelsøe, Hammer og Snesere Sogne. Det har mange Banker, Dale, Skove, Buskatser, Søer, Bække, Moser, en Aae, Tørvejord, Mergelgruber; en utallig Mængde Steen, hvoraf nogle have den Størrelse, at deraf ere udhugne Ledestolper og Trapper. Men iblandt alle Stenene udmærker sig den store Offersteen paa Krymplinge Mark, der hviler paa fire andre i den Høide, at man bøiet kan gaa derunder. Den var, som saa mange andre, bestemt til Krudtsprængning, men ved min anmeldelse derom til Oldsagernes Commission, har det Kong. Danske Cancellie nu ved Skrivelse til Amtmanden lyst Fred over dette sjeldne Mindesmærke fra Oldtiden; jeg har da og indsendt Tegning derover til Commissionen. Paa

Bøgesøe Marker er der en saa utrolig Mængde Steen, omtrent af et Ægs størrelse, at de umulig lan afpilles, foruden de meget større og mindre der ere anvendte til Steengjerder. Og da Præsten har sat mange hundrede Favne Steengjerder, saavel som og hvad Bønderne have sat, og især Herregaarden Bekkeskov, saa kan man deraf slutte, hvilken græsselig mængde Steen som forefandtes, hvoraf mange ere krudtsprængte, og indeholdt 12-18 Læs. Everdrup har 309 Tdr. tiendeydende Hartkorn, men deraf er nu 12 Tdr. indtaget til Skovplantning. Noget af Hartkornet er saare godt og det bedste i Egnen i Henseende til Tienden, men atter noget saa ringe og maadeligt, at en Bondegaard i Himmestrup paa 5 Tdr. svarer kun i Tiende 1 Td. Byg og 1 Td. Havre. Men han, saavel som andre saadanne hoverigjørende Bønder, kan ikke dyrke og Pløie det Areal de have, thi de holde hverken Karl eller Pige, men Huusmænd og en halvvoxen Dreng maa passe Marken, imedens Manden selv er til hove. Virkelig har Bekkeskov Godsens Bønder temmelig gode Jorder, og de vare komme ret godt i Stand i Baron Selbyes Tid, da Hoveriet var taalelig, men nu er de fleste fattige og kan ikke dyrke Jorden som de burde. Gisselfelde Gods

her i Sognet ere og hoverigjørende Bønder, de staa og for 5 Tdr. Hartkorn, men deres Marker, Qvæg, Heste, Gaarde og Vogne vise og at Hoveriet ikke kan sige dem meget, da det meste er bestemt i Penge.

Everdrup Sogn har 8 Byer, deriblandt er Bøgesøe 12 Gaarde, som have hver 6 Tdr. Hartkorn; deres Jorder ere Banker, Dale, Skovlodder og Engstykker; de fleste slaae sig godt igjennem, avle skjønt Korn, ere alle i temmelig god Forfatning, især ere de, som ere udflyttede fra Byen ved Udskiftningen for nogle Aar siden, bleven tildeels velhavende, ikke just paa liggende Penge, men paa smukke Heste, godt Qvæg, faa, men gode Faar, store Sviin og Smaa Fjerkreaturer, som andre af Fordomme have afskaffet; og naar man seer hvad Udflytterne foretage sig med Steenbrydning, Vandgrøfter, sure Enges forbedring o.s.v., saa bør man agte og rose deres Flid.

Størlinge by

Størlinge Bye, deri ere 2 af Gisselfelde Gods, som ere vel høit ansatte i Hartkorn, næsten 9 Tdr., men de kan ei give så meget i Tiende, som andre paa 5 Tdr. i Nabobyerne, dog avle de godt Korn og ere stræbsomme flittige Folk; 4 Selveiere, hvoraf et Par atter har udparcelleret deres Marker i mindre Lodder. De have alle bygget godt, og smukt forbedret Markerne, anvendt

Moserne til Tørveskjæring, afhugget de mange gamle Træstød og opført mangfoldige Steengjerder der; men det er vanskeligt nok for nogle at udrede Rentepengene til Holmegaard, hvortil de forhen var hoverigjørende, endskjønt de erholdt deres Gaarde for 10-12 Aar siden for en meget moderat Priis; men det var for det meste Skovlodder, der fordrede meget Arbeide for at sætte dem i Stand til at dyrkes. Selveierne have bygt Huse paa Udlodderne med Jord til hver, anlagt gode Veie, plantet megen levende Hegn, og opelsket en del ung Skov.

Krymplinge by

Krymplinge Bye 3 Gaarde af 7 Tdr. Hartkorn hver, Selveiere; om dem kan siges det selvsamme som om forrige Bye. De have bygt meget smukke Vaaningshuse, opsat mange Steengjerder, anlagt gode Sluser, og i den gennemløbende Bæk findes mange Krebs, som de tillade andre at fange, da de ei selv gjøre noget ud af saadant Suul. De ere alle tre agtværdige, duelige, skikkelige Bønder, som kan betale Renter og hvad de skal, da deres Jorder er meget frugtbare. Jeg er for det meste accorderet i Skjeppen med hver Mand i Sognet; men jeg ved det Aar, at en af disse Mænd har givet i enkelt Kirketiende 103 Neger Byg, saa man deraf kan slutte sig til hans Avling; sandt er det, de saa ikke megen

Rug eller Havre, men saa Byg, Bælgsæd og nogen Hvede. Kløveren dyrkes der med Hæld, og de have skjønne Heste, smukke Vogne og Seletøi, og klæde sig meget smukt som Bønder.

Everdrup by

Everdrup Bye har 6 Gaarde, de tre af Gisselfelde Gods, de tre Selveiere, hvoraf et Par atter har udparcelleret i mindre Stykker paa 2, 3 Skpr. Hartkorn; men Fejl er der, naar en Lod er mindre end 1 Td. Hartkorn, thi da kan ingen Heste holdes paa saa lidet Areal, og skal man leie til al Pløining, eller saae til Hesten, da duer Agerdyrkningen ikke meget. Det er derfor noget tilbage for disse Selveiere, der ellers have faaet deres Gaarde for flere Aar siden, og kun betalt en ringe Capital derfor. Jorderne til Byen er ellers gode, just ikke med de bedste, thi Banker, Dale, Enge, Skovjord og Tørvemoser ere afvexlende mellem hinanden. Paa Byens Lod ligger Lunden, en indhegnet Skov, der tilhører Gisselfelde, deri er den bekjendte Everds Grav, en fordums Næssekonge, hvoraf Byen og flere Steder i Omegnen bære endnu Navn. Denne Grav er en lang Række af høie Kampesteen, og Almuen fortæller, at der gaar Spøgelse ved Midnatstider, da en Skat er der jordet med den gamle Everd. Endeel Huse ere i Everdrup Bye, der tilhøre tildeels Raadegaard, tildels Bækkeskov, eller ret-

tere Kirken, som ligger midt paa Gaden, og har Huse paa dens Fortoug.

Raadegaard

Raadegaard ligger strax uden for Byen, en stor Selveiergaard af 12 Tdr. Hartkorn og 8 Tdr. Skovskyld, med en Mølle og nogle Huse, den kostede for 10 Aar siden 37.000 Rdl.; men skoven er betydelig, Jorderne ikke med de beste, Bygningerne ret kjønne og store. Desuden ligger til denne Gaard i næste Sogn en 17 Tdr. Hartkorn, frie Hovedgaardstaxt, som er tiendefrie, men har og meget Over- og Underskov, og endel Fiskeparker, der indeholde Karper, Suder, Aal og Karudser. Møllen har derfor fra disse Parker Vand næsten hele Sommeren, og har forhen været anseelig; men nu har den ingen Jord, kun en liden Have, og svarer derfor kun 50 Rbd. R. B. aarlig; men Qværnen og Hjulet og det hele Værk er kun lidet, saa Mølleren ikke kunde leve, dersom han ei tillige var en god Tømmermand og Snedker. Everdrup Præstegaard, Degnebolig, Skole og Kirke ligge i Kirkebyen, hvorom mere siden for hver især. Paa Byens høie Banke stod et Søemærke, en stor Bøg, som for nogle Aar siden nedstyrtede. Paa denne Banke kunde man see Bomberne da Kjøbenhavn var belejret, og see den tykke Røg 1801, Skjertorsdag; thi i lige Linie over Stranden er Hovedstaden kun 6 à 7 Mile herfra;

nogle meget dybe Bække og Præcipieer ere seeværdige for den der ellers ikke kjender saadant.

Taageskov by

Taageskov Bye bestod før af 4, nu kun af 2 Gaarde, tilhørende Gisselfelde, da en Forvalter derfra har faaet de 3 i Arvefæste og deraf gjort en stor Gaard med smukke Bygninger, især Lade og Stalde, men der kommer nok ikke meget ud af selv at drive saa betydelig en Gaard med Tjenestefolk, naar Husbonden selv boer i Nestved, og kan paa en Vei af 2 Miil neppe komme der en gang ugentlig. Byen har mange Jorder efter Hartkorn, og et stort Overdrev, Axelved, hører dertil, som før bestod af Lyng, Muldvarpeskud og sure Enge; nu er det optaget til Dyrkning, og byggt derpaa nogle Huse; men naar Jorden kan faae Gjødning, bliver den nok frugtbar, thi den har hvilet i flere Sekler. Der boede en Huusmand, som nu er død, Knud Høi, der saa ud som han ikke kunde tælle til 5, og hældede med Hovedet, taledede lidet og uforstaaelig, men var en stor Kunstner; han gjorde meget nette og stærke Kurve, Sold, Sælder, allunede Skind, dreiede, snittede, bødkrede, fangede Kramsfugle, opelskede og plantede Træer og Kjøkkenurter, byggede selv det meste af sit Huus, tækkede, murede o.s.v., og aldrig var han ledig, saa han var temmelig formuende, for resten en skikkelig, redelig, christelig Mand. Paa denne Byes

Marker er megen Under- og Overskov, endeel gode Tørvemoser; der ere mange Huusmænd og Inderster, som alle have Jord, og har ingen Vanskelighed for Ildebrændsel, da der idelig nedfalder saa mange Grene i Skovene; her ere da Skomagere, Skrædder, Glarmester, Gartner, Træskomænd, Bødker, Spillemænd, Steensættere o. a. sl. Jorderne til Byen ere i alt ikke gode, da det meste er opryddet Skov, men kan blive frugtbare ved Fornuft og Flid. Derimod haves skjønne Græsgange for Qvæg og Faar. Nogle 1000 Favne Steengjerder ere her satte, og endel Steen ere og nu opbrudte til samme Bestemmelse.

Staunstrup by

Staunstrup Bye bestod af 6 Gaarde, som Baron Selby tildeels opbyggede, men tog én til Herregaarden, og kaldte den Ryeprøve; enhver bestaar af 5 Tdr. Hartkorn, have stort Areal, men Skov, Moser, Banker udgjøre en betydelig Deel, og den dyrkes og kun til Tarvelighed, og det af flere Aarsager. Her er en Mølle, som forhen var indbringende og havde betydelig Maling, da Mølleren levede godt og opdrog 12 Børn anstændigen. Nu staar den for det meste stille, da man hellere kører $\frac{1}{2}$ Miil længere bort for at faa malet, som er Tilfældet med Byemændene selv. Fra Møllebanken er den sjeldne skjønne Udsigt over Stranden til Jungshoved, Møen, Præstøe, Stevns Klint,

Amager o. s. v. Fattige ere de fleste Gaardmænd; derimod om de mange Huusmænd kan ikke siges dette, da de tjene Bønderne, som drøit maa betale dem, om ikke med Penge, saa Naturalia. Her ere gode Tørvemoser, megen Underskov og nogen Mergel, som dog ikke afbenyttes, da Bonden ei kan faa Tid til at anvende den. Græsgangene ere gode, saa Qvæg, Faar og Smaakreaturer trives fortrinligen. Bedre Heste end tilforn haves nu, og de mange Sviin ere afskaffede, saa nu kun holdes de fornødne til Huusholdningen, uden naar der er Olden, da et Par mere.

Hammestrup by

Hammestrup bestod af 6 Gaarde, og om dem gjelder det i der Hele, hvad der er sagt om Staunstrup. En Gaard blev kaldet Breynegaard og fik 2 Lodder, i Alt 8 Tdr. Hartkorn; det øvrige Hartkorn, da hver Gaard havde 5 Tdr. før, blev deelt til de mange herværende Huusmænd, som hver har en stor Lod, og maa svare foruden Skatter, Ugedage o. s. v. til Herskabet og Penge for Jorden. En Gaard blev forpagtet til en Skotlænder, som dyrkede mange Kartoffler, saaede derfor sildig Rug og Byg, men fik kun maadelig høstet, da det maatte staae en Maaned efter Naboernes Korn for at modnes, og blev følgelig om Natten ødelagt af de løse fremmede Kreaturer. Gaardene ere nu opbygte og udflyttede af Baron Selby, men nu er det

vanskeligt nok for den fattige Bonde at vedligeholde dem. En dristig, flittig Mand blev i Byen da de andre udflyttede, han opbyggede selv sin Gaard Tid efter anden ret kjøn, men han havde kun liden Nytte deraf, da et Træ i Skoven ved Fældningen knusede hans Hoved. Jeg savner denne brave Mand i flere Henseender, da han kunde læse og skrive, og godt bestyre sin stilling som Fattigforstander. Den øverste Gaard der i Byen og Sognet er R. Larsens, hans Lod strækker sig ud mod Roholte, og derfra til Windbyholt har man kun ½ Miil.

Engelstrup by

Engelstrup Bye 9 Gaarde, hver paa 4½ Td. Hartkorn; de 2 ere Hoveribønder til Bekkeskov, og staa sig skikkelig godt, da deres Jorder ere frugtbare og Arealet betydelig, de øvrige 5 ere Selveiere; hver Gaard har kostet 900 Rdlr., og i aarlig Afgift svares til Duebrødre Kloster i Roeskilde 8-10-13 Tdr. Byg efter Kjøbetiden, mindre før, mere nu end ifjor. De 2 tilhøre endne dette Kloster, som gamle Fæstere, og svare kun til Stiftelsen aarlig 6 Rbdlr. S. B., et Lam, en Gaas, en Snees Æg, og ere frie for al videre Hoverie, Ægt og Arbeide, og dog ere de tilbage for Selveierne, som maa levere saa mange Tønder Byg aarligen.

I Engelstrup er en Almueskole opbyggt ret kjøn af Baron Selbye 1799, hvortil ligger 5 Tdr. meget god Jord. Den gamle skolelærer, som nu har været der i 36 Aar, har nu faaet en Substitut.

Strandhusene

Flere Byer ere der da ikke i Sognet, som da nu udgjør i alt 46 Gaarde; men 12 Huse ere ved Stranden tæt ved Bondebyen der gaaer fra Windbyeholt til Wordingborg, de leve meest af Fiskerie, da her falder meget gode Øreder, Sild, Flyndere, Aal og Aborrer, som afsættes til Præstøe, Reisende, og især den agende Post, og af nogle fattige Inderster der bæres herop i Landet, men da koste Fiskene noget meer, især har man de saakaldte Røstebøtter, store røgede Flyndere og den gule røgede Sild og spegede Øreder meget nydelige. I Bækkene der gaa til Stranden fra Helvedes Mølle, som nu er smuk bygget og har næsten altid Vand, fanges de behagelige og sjeldne Foreller, og nogle mindre Fiske af en guul Farve. Ved Stranden boer en duelig Baadebygger, som ogsaa ernærer sig ved Snedkerarbeide, men han befatter sig ikke med Fiskeriet. For resten ere de alle enrølerede Søe-Limiter, og mange af de ældre have været med 1801 og siden paa Kanonbaadene; andre have gjort lange Togter som befarne Mænd til Spanien, Middelhavet, Ost- og Vestindien, men vende altid

til deres Hjemland og ernære sig af Fiskeriet om Sommeren, og om Vinteren med at stange Aal langt ude paa Bugten, men nogle vove sig og i Fare, thi meer end engang i min Tid ere flere af Strandhuusfolkene forulykkede, især om Vinteren paa Iis. Nogle enkelte Boliger findes som Skovfogedhuse, saasom i Lunden, i Hestehaven og flere Steder; de have alle et lidet Vænge. Og 6 huse findes paa Bullet, et bjergagtig Overdrev paa hiin Side af Bøgesøe Aae, langs med Steenskoven henimod Næstelsøe Sogn; de have lige saa langt til Kirken, som Strandhusene 5/4 Miil, ja længere, især om Sommeren, nar de skal følge Kjøreveien.

Bækkeskov

Bekkeskov i Everdup Sogn er en meget gammel Herregaard, bekjendt i de fordums Dokumenter fra de 16de Sekulums første Tider, og har i en lang Række af Aar været beboet af de adelige Familier: Urne, Skinkel, Lindenac, Marsviin, Friis, Offenbergs og andre flere, hvis Liigkister hvile i Kirkens Capel, tilligemed Justitsraad Munthe og Generalfiskal Smiths. Paa Capellets Væg sees et Epitaphium over den ulykkelige Landsdommer Becker, som 1738 blev myrdet af Bekkeskovs Bønder - og han var dog en god Herremand; han slog ingen, lod ingen ride Træhest, eller sætte i Hullet; han lod ingen arbeide for Re-

stance, eller skikke til Slaveriet - kort, han gjorde intet utilbørligt; men han vilde indføre et taaleligt Hoverie, da Godset før var Kongens, og Bonden da frie for Hoverie. - Høsten begyndte, Bønderne var uvillige og trevne; de lagde over med hverandre, at, naar Becker kom ridende ud til HøeEngen, vilde de jage ham bort. En næsviis Karl begyndte paa det overlagte; Becker havde en tynd Qvist i sin Haand, snærtede denne Dristige over Fingrene, da han svarede sin Herre uhøvisk; Karlen vendte Høetyven, og med eet Slag styrtede han Becker af Hesten. Alle stimlede tilhobe, som vare paa Engen, og gav den nedstyrtede Mand hver et Slag med River, Høetyve, Tagreeb, Høevæble o. s. v. , paa det alle skulde vlre lige deelagtige deri. De kastede det mishandlede Legeme paa en Høstvogn, og fulgte alle i en Skare til Borgergaarden med en indbildt Triumph og Seier. Efter en lang Proces blev en halv Snees Stykker henrettede, ligesaamange kom i Slaveriet, og meer end dobbelt saa mange i Tugthuset paa kortere og længere Tid. Herved mistede Godset en Mængde Mennesker, saa man maatte sammenskrabe Krethi og Plethi, for dermed at befæste de ledige Gaarde og Huse. Fra denne Periode af reiser sig Bekkeskovs Godes elendige jammerlige Forfatning, og endnu for en Snees Aar siden var Tilstanden

iblandt Almuen ikke, som den tænkende Menneske den kunde og burde ønske.

Paa mine Reiser, paa denne og hiin Side Elben, har jeg kun fundet faa Steder der kunde overtræffe Bekkeskovs Hovedbygning i Elegance, Smag og Varighed i Muurarbeide. Selv fra den øverste Sal er der en sjelden skjøn Udsigt over Østersøen til Møen, Stevns Herred og Amager. De seilende Skibe vise sig ofte for Øiet, og Fiskerbaadene langs med Strandkanten give Øiet et sjeldent smukt Prospekt. I Tordenveir er Synet overraskende, Lynglimtet skues langt fjern i Østersøen; den rullende Torden fremsuser over lave Buskatser, de høiere Bøgetoppe, og trækker op over Horizonten, da den fordeler sig paa begge Sider, Glimtet gjentages, Regnen nedstyrter susende, Stormen forøger Buldernes Kraft; den stolte Hovedbygning staaer urokket under alle disse Naturbegivenheder. Uveiret fordeler sig; de grønne Enge og Skovens forskjellige Grupper, viser nu Virkningen af den velgjørende electricke Kraft; og fra denne Høide, paa 2 Stokværk, at betragte Uveiret ud over Strandens Overflade, kan Pennen neppe udtrykke, kun Phantasien er istand til afbilde dette store Emne, dette mageløse Syn.

Hvad Indretningen indvendig i Bygningen betræffer, da er den fuldkommen herskabelig i alle

Dele; jeg vil blot nævne den store Sal, den prydes af en Lysekrone fra Dresden, tvende prægtige Kaminer af poleret Staal, indfattede i Italiensk Marmor, paa hvis Piedestal staaer tvende Figurer af Broncei Legemsstørrelse, nemlig Venus og Psyche, og Ilden brænder af Steenkul paa Arnestedet af udenlandsk Fidtsteen. Alle Skorstenene ere usynlige i Værelserne, da de drages igjennem Skillerummene til Loftet. I hvert Værelse er en Klokkestreng, og naar derpaa ringes, vise de hængende Klokker i Kjelderen, efter deres Bevægelse og Nummer, hvorhen Dommestikken bør søge efter det givne Signal, og til hvad Værelse.

Alt Regnvandet fra Taget og Spildevandet fra Vasken i Kjøkkenet ledes ved Rander under Jorden, for at give det Afløb langt borte fra Huset. Men hvo kan overgaae alle de Beqvemmeligheder, som findes i denne skønne Bolig, der røber Bygherrens Smag og ganske Kundskab om et engelsk Villas Anlæg, da Kunst og Natur saa hældigen har forenet sig for at vise noget skønt. Udenfor Hovedbygningen er et Anlæg af Planteskole af mange europæiske Træsarter: Gran, Zypern, Acasia, Lærketræ, Kastanie, Valdnødde, Skjersminne, stort Buxbum, Taxer o. a. d.

Ligeoverfor Bygningen, i naturlig Buskatse, ligger den meget elegante Hestestald, hvor alle Indretninger ere saa gode og hensigtsmæssige, som kunde forventes af Bygherrens dyrkede Smag. Vandspringet er ledet til Hestestalden, og Spildevandet derfra løber ind i en indlukt Hønsegaard, hvor alle Fjerkreaturer opføres til Huusholdningens Nødvendighed.

Ligeoverfor er opført det smukke Billardhuus med fladt Tag og fritstaaende Piller, broncerede i dorisk Orden med Søiler ved Siderne. Bag ved dette en indelukt Brændegaard, hvor der er Plads til Arbeidsvogne og en lukket Remisse for Stadsvogne. I Hjørnet af samme er indrettet Vandhuse for den høiere og lavere Klasse. Det Hele taber sig i større og mindre Buskatser, og i en Allee af gamle Linde, der fører ned til et stor Basin, der er Opholdssted for forskjellige Fiske. Og al denne hele Omkreds kan fra Vaaningsværelserne af overskues, ligesom Øiet har en viid Synskreds ned over Haven, Orangeriehuset, Drivhuset, Forpagterboligen, den gamle Ladegaard, Qvægstaldene, Smedien, Malthuset, Kornmagasinet og den lange Allee, som løber ned til Landeveien ved Stranden.

Bekkeskovs Hovmarker ere inddeelte i 12 Lodder; nogle meer, andre mindre end 50 Tdr. Land geometriske Maal. Besætningen er 130 Køer, 40

Unghoveder, 50 Sviin, 24 Faar, 20 Heste; men alle disses Antal kan forøges til mere end en Fjerdedeel, naar alle Markerne blive opdyrkede med den nu begyndte følgeværdige Driftighed. Tærskes- og Hakkelsesmaskinen er bygt af John Rastrich fra London med megen Mekanisme og mange Indretninger. Men jeg har seet simplere Tærskemaskiner ved Hamborg, i Fyen og paa Borrebye her i Nærheden, som koste mindre og udrette det samme ved færre Hænder. Der tærskes daglig 30 Tdr. Korn, og derved er Bønderne fritagne for at sende Folk daglig paa Loen imod en taalelig Betaling. Skovene ere indfredede og i ypperlig Stand, omhegnede med Steengjerder, og der er saamegen ung opvext af Bøg, Eeg og Elle, foruden Hessel, Ask, o. s. v., og jeg formoder sammes Priis vil om en Snees Aar være 3½ Td. Guld, og følgelig haver hele Bekkeskovs Gods, der bestaar af 45 Gaarde og tre Gange flere Huse, alle Kornmarkerne, de anseelige, tildeels pragtfulde Bygninger, det meget fordelagtige Strandfiskerie (naar Eieren blot ansatte sagkyndige Folk i Strandhusene), den skjønne Jagt, de mange Tærvemoser o. s. v., alt dette haves da for nogle faa 1000 Rdlr., betragtet til nuværende Indkjøbspris; thi vel har Bekkeskov 1739 kun kostet 12000 Rdlr., og i Aa-

ret 1805 over 2½ Td. Guld, men dog er dens Værdie sandere og sikkrere nu for den høiere, end fordem for den lavere Priis; thi nu er det Hele i saareskjøn Stand, og Baron Selbyes Erindring vil her længe vedvare, da han har gjort saameget, især til Agerdyrkningens Fremme paa Hovmarkerne, og til Bondestandens Opkomst og lykkelige Forfatning; men han har tildeels gjort det ved den brave Forpagter.

Paa Bekkeskovs Marker blev der dyrket megen Turnips, Kartoffler, Kaalrabi o. d. l.; men Kornet, især Vintersæd, blev derfor noget sildig lagt i Ageren, til Skade i flere Henseender. Nu dyrkes Jorden paa sædvanlig Maade, efter denne Egn's Sædvane og efter Agerens Beskaffenhed, og den nærværende Eier, Justitsraad Smith, har virkelig gjort meget til Markernes Forbedring, især ved sin brave Forpagters Medvirkning. Han har og repareret Borge- og Ladegaarden, samt opført en særdeles smuk Forpagterbolig, der, hvor Fontainen fordem stod, og opfyldt Alleeveien ned til Stranden, hvor der er opmuret to svære Piller og en Jerngitterport, hvori er indstøbt de Bogstaver: Bekkeskov, som ere forgyldte, da Gitteret er malet med sort Oliefarve. Haven er endnu i god Stand; men nogle af de kostbare Indretninger før, ere nu indskrænkede,

saasom de murede Rør under Jorden til at lede Varmen ind i Drivehuset o. a. d. Men de smaa Termpler, Broer, Kaskader uden for Haven i Lystskoven ere endnu vedligeholdte, og de forskjellige Udbygninger, der danne Perspektiver og ere fallaciæ opticæ, ere seeværdige; thi vel er skjønne Udsigter ved Pløen, Preez, Colding og Svendborg, men her er noget overraskende: at skue Østersøen og Skibene, de fjernere og nærmere Øer, Odder, Bugter; ved at skue saa mange større og mindre Skove, Bække, Dale, Bjerge, smaa Huse i Buskatser, store Herregaarde langt borte, mange Kirker, Præstøe Bugt, enkelte Byer, den store Landevei o. a. m.; og nu, naar den nye anlagte Vei fra Kjøge til Wordingborg bliver færdig, kan man fra Bekkeskovs Bygning overse de fleste Reisende derpaa. Nogle ærværdige gamle Egetræer og Bøge staa uden for Haven og freder over de mindre Landets og fremmede Buskarter; og i Nærheden af Gaarden ere smaa Bække og dybe Præcipicer, som Nordmænd sige at have Ligning med mindre Fjelde i deres Land. Det er og af disse mange Bække og Skove at Gaarden har sit Navn; thi ellers vil nogle sige at den gamle adelige Familie Bek, som boede der omtrent 1600 har navngivet Stedet. To Jomfruer boede der tilsidst, og ligge begravne under en meget stor Steen, med en under-

lig Dragt og 32 Ahner, lige for Alteret i Everdrup Kirke. Bekkeskov er en god Eiendom, og har skikkelig frugtbare Marker; men den Mand, som skal forrente hele Kjøbesummen, kan neppe have de fornødne Indtægter af Landgilde og Forpagtningen, skjønt Gaarden har fuld Hoverie af 46 Bønder, hvoraf 19 ligge i dette, de øvrige i andre Sogne; dog Indtægten for Eieren kan og gøres aarlig af den temmelig store og skjønne Skov, hvor der kan udhugges hvert Aar for mange Penge uden synderlig Afsavn, da der er en stor Mængde Ungskov, og især er den saa tyk og tæt i Hestehaven, at man ei kan trænge sig derigjennem, som og er tilfældet flere Steder paa Marken og Godset; men ved den nye Landevei til Kjøge, der gaar over Axelved, har Bekkeskov maattet udhugge mange tildeels store Træer, og de flere Bække, som gaar igjennem Hovmarken i Snegleform, og afgiver adskillige dybe Præcipier, tjene og til Vands Afledning fra de paagrændsende Agre, thi Fiske have ei deri uden blot Foreller, og ved Udløbet i Stranden kan man ved Helvedes Mølle undertiden fange nogle Øreder og Gjedder.

Paa Bekkeskops Marker ere nogle Gruber med Mergel, men det er just ei af den bedste Sort, da den indeholde en mængde Sand og Kalkpartikler,

dog er den altid gavnlig at ligge paa Ageren, som frugtbringende.

Tilforn har her været et betydeligt Teglværk, og i samme brændte man de mange Steen, som den gamle Munthe byggede Lqaden og Stalden med, men nu blev det ei brugt, da man ansaa det for kostbart at benytte sig til Teglværket af Brænde, og med Tørv veed man ikke Omgangsmaaden, som ved Flensborg og Ekkernsund; men Steenene, endog Tagteglene vare meget gode, og have nu siddet i Muren mere end 50 Aar. Endnu tror jeg, at det var en sand Fordeel for Bekkeskovs Eier at drive Teglværket i det Store, da Ovnen før laae tæt ved Stranden, hvorfra der er god Udførsel med Skibe, der kan løbe ind i Præstøe Bugt.

Men den der har Penge, slipper Naturligviis nemmere at lade en ladning Muursteen komme fra Flensborg, naar samme behøves, end selv at anlægge et Teglværk; thi her i Egnen er der kun faae, der ved at behandle alting paa den simple og dog indbringende Maade, som i det Slesvigske, og hvor faae ved at anvende Tørv til Mursteens Brænding. Skulde man da have en Teglblændermester fra de Flensborgske, og forskrive ham her til, ville han jo sagtens have en anseelig stor Løn; og blev han misfornøiet og der kom en Kurre paa Traaden, forlod han hele Værket, og hvo skulde

da fortsætte hans Planer og Anlæg? thi saadan som jeg har seet her i Landet at der æltes Leer, stryges Steen, beskjæres, sættes i Ovnene, brændes og behandles i det Hele, er et møisommeligt og kostbart Foretagende i Sammenligning med samme Arbeide og større Fordeel i det Thørningehuske.

Everdrup kirke

Everdrup Kirke er meget udpyntet og forbedret i nuværende Patrons (Smiths) Tid, som har anvendt betydelige Udgifter paa sammes Istandsættelse. Den har endnu sit Blytag paa begge Sider, Taarnet undtagen, hvorfra Blyet nedstyrtede for nogle Aar siden, og Steen blev igjen oplagt. Net og smuk er den indvendig, med et Pulpitur for Bekkeskovs Herskab fra 1680. Et stort Capel til Ligene, hvor mange adelige Personer, unge og gamle, hvile i prægtige Kister. Omtrent 1796 lod Kirkeeieren, Conferentsraad Morgenstjerne, Capellet ombygge og oppynte, lagde svære lange hugne Steen i Kjælderen, bekostede en Messing Lysekrone m. m., alt i den Hensigt, at Han, Frue og Børn ville hvile der omsider; men han solgte Bekkeskov, flyttede til Hillerød, og da han døde, var Forordningen udkommet, som forbyder Ligene at indsættes i aaben Begravelse, han maatte da jordes blandt andre simple Folk paa Hillerød Kirkegaard.

Kirken har en simpel Altertavle, men smuk malet; en stor vægtig Kalk og Disk, givet af Lindenow 1677; en mindre til Beretninger hos Syge, af Samme, med hans og Frues Vaabener; en fiin Messeskjorte, Hagel og Alterbeklædning af blaat Fløiel, forsynet med ægte Guldtakker, givet af Selbye; et Par store Messing Lysestager, givet 1600 af Chr. Petersen. I Kirkegulvet er endeel større og mindre Liigstene. I Taarnet, som har muret Vindeltrappe, ere to gode og vellydende Klokker, med en lang Inscription og Aarstal 1605-1698. Klokkestolene ere af særdeles svært Tømmer af Eeg, og ligeledes alle Spærrerne i Taarnet og Kirken af det stærkeste Riiseg, som er uforgiængeligt, samt et Seierværk fra 1710, der slaar og viser meget akkurat. I Sacristiet ligger begravet en Præst, Rasmus Hansen i Everdrup, 1676 døde han; han havde reist meget som Skibs- og Legationspræst, og været første Hører, siden Rektor i Sorøe Skole.

Selvmord

I min Tid ere kun to Selvmordere begravede i Stilhed om Aftenen paa Kirkegaarden efter Øvrighedens Tilladelse. En kone, som Manden havde været haard imod, stak sig i en Tørvegrav langt borte og blev først funden efter 2 Maaneder. En Søfarende kom hjem fra Middelhavet til sit Huus og fandt et halvaars Barn i Vug-

gen, som han ei kunde erkjende for sit, gik ud og hængte sig i et Træ saa høit oppe i en stærk Green, at ingen siden turde krybe op for at skjære ham ned; man maatte erholde Tilladelse at fælde den store Green for at lade ham falde ned. I krigens Tid havde vi her mange uægte Børn, hvoraf de fleste hvile nu i Kirkegaarden, da de smukke Husarer og Slesvigske Jægere kunde overtale Pigerne meget meer end de sjællandske Hjemfødnings. Nu i to aar er ikke her i Sognet noget uægte Barn født, men de bedaarede Møer ere blevne gifte med deres Kjærester.

Folketallet er omtrent Unge og Gamle i hele Sognet 700; her fødes 20-25 Børn, der dør Unge og Gamle 16-24, copuleres 3-5 Par og confirmeres 12-18 aarligen. Folkene i det Hele ere meget villige til at gaa i Kirke, saa at Stolene ere fulde hver Søndag, undtagen sidst i Høsten og først i Fastelavn, da man næsten maa prædike for en Snees Mennesker. Alle gaae ordentlig 2, 3 Gange til Alters, undtagen nogle Sonderlinge uden for Bondestanden, der ansee det for noget fornemt at afsondre sig fra den christelige Pligt: men en klog Præst tier og tænker, og ikke lader sig mærke med, at han kunde og burde anmælde dem.

Overtro

At udrydde Overtroen hos Almuen har sine store Vanskeligheder; jeg har kjæmpet derimod i meer end 30 Aar paa forskjellige Maader, men næsten frugtesløs. Naar f. Ex. et Lig bliver begravet, da er en Haandfuld Jord af den opkastede Grav, Natten derpaa en Time efter Midnat, taget stiltiende og hengjemt i en Svineblære, godt for Utingen (Feberen), naar den i en Klud ligger paa Brystet, for Moorsot, Mavekrampe, ja for mange andre Ting; men den der tager saadan Jord, skal krybe over Kirkemuren, og endelig ikke svare et Ord om nogen møde ham eller hende paa Veien. Tredje Nat efter Begravelsen gaaer den Døde hjem og seer til sit Huus, og er alting ordentligt, kommer ikke mere; men er der sket Uret eller Arvesvig, kommer Liget igjen hver Uge og spørger skrækkelig for den Sagskyldige. Stjaalet Kirkeblye er godt for Tandpine og Liigtorne; et opgravet Ligkistesøm er godt at slaae i Krybben, thi da skal Hestene ikke blive syge, en Hpvedpandeskal nedgravet i Tærskeloen giver Arbeiderne Troskab og Forsigtighed mod deres Husbonde, Vandet af Kirkens Blytag, naar det regner, er godt for Udslæt og Ringeorme, og andre deslige Urimeligheder og Narrestreger.

Præster og tiende

Her ved Kirken er kun én Præst død i 150 Aar, nemlig Hr. Knud Berg, som forestod dette

Embede fra 1730 til 4de Juli 1762, og var, efter Kirkeprotokollerne at dømme, en meget ordentlig og nidkjær Mand, skrev en temmelig god Haand og vaagede over Skole, Fattig og Kirkens Regnskaber og sande Tarv; alle de andre før og efter hans Tid ere blevne forflyttede, da dette ansaaes bestandig som et Promotions-Kald, hvor ingen Mand forblev længere end han var nødt til; og da jeg kom her 1785 som Præst, efterat jeg to Aar forhen var Capellan i Mehrn, da levede endnu tre af mine Formænd, forflyttede alle til Kjøbsteds-Embeder. Men tilforn, før Udskiftningen, da Præstens Jord laae paa tretten Steder blandt Bøndernes, havde man og kun saare liden Indtægt af Avlingen; men nu er samme Præstens vigtigste Indkomst, da Jorden er opdyrket og frugtbarivet ved megen Flid og Bekostning, mange bedækkede Grøfter anlagte, og alle Moserne udgravede, og enhver unyttig Buskats opryddet.

Kirken skulle have Tiende af 309 Tdr. Hartkorn, men der er med Tilladelse meget indtaget til Skovplantning, hvorfor ingen Vederlag gives. Nogle Gaarde ere nedlagde eller udparcellerede til Huusmænd, noget er indtaget til bestandig Græsning; nogle Bønder ere saare fattige, og avle kun lidet, saa Tienden er ikke at dømme efter Hartkornets Benævnelse; man har derfor seet sig nød-

saget til at bortleie Kongetienden et Aar for 3½ Skp. Byg, et andet Aar for 4 Skpr. Byg pr. Tønde Hartkorn, som ikke er meget imod andre Sogne af lige Størrelse.

Begravelser

Paa Kirkegaarden har hver Bye sine egne Gravsteder, som pyntes med Træer, Kors eller Stene. Men alle vil jordes paa den søndre Side, derimod er den nordre Side kun for Fattige, for uægte Børn, Selvmordere o. d. l., og der voxer og saa meget Græs, Hyld, Skræpper o. d. l., at man har vanskelighed ved at gaae der.

Ligprædiken holdes over alle de fornemme Gaardmænd og ringes to Timer med Klokken og synges tre Psalmer, da Præsten faaer 4, Degnen 2, Klokkeren 2 2 Rbdlr. R. B., og Ligfølget 1 Td. Øl og 6 Potter Brændeviin, og kun de Næstbeslægtede Mad: Grød og Bergefisk. Over de noget fornemme holdes Liigtale ved Graven, og paa den simplere Mand kastes alene Jord efter Ritualen, hvorfor intet gives eller fordres.

Alle Børn hjemmedøbes, og siden efter 5, 6 Uger komme i Kirken, da Moderen holder Kirkegang; der er da sædvanlig 5-8 Faddere, og en Kone, som følger Moderen; de offre alle næsten hver 1 Mk., men den der bær Barnet 6-9 Mk., og Kirkegangskonon 5, 6 Mk. De uægte Børn døbes inden otte Dage i Kirkens Font, som ellers

ikke bruges, og er en stor udhuggen Granit med Messingfad, drevet Arbeide, hvorpaa staar Johannes ved Jordans Flod o. s. v.

Bryllupper

Naar der er Bryllup er der stor Stads, men i Forveien mange Tilberedelser og Iagttagelser: Birthe for Ex. er bleven Enke, hun har en god Gaard og skjønne Marker; den Dag Manden begravnes, eller før, har hun allerede Friere. Herskabet forlanger 1000 Daler i Indfæstning. Povel frier med 17 Snese, og hans Fader vil desuden betale Børnepengene; men han er gammelagtig og en Dorskepande. Hans er ung og rask, har Levemaade og været Rytter i 8 Aar, men han har kun 9 Snese Daler at beile med. Mikael har slet intet, men er from, god, og kan gjøre med sine Næver alt havd han vil. Forvalteren ynder ham, og hans Indfæstning nedsættes til 500, som en Selveierbonde laaner ham. Birthe giver ham sin Haand og Hjerte. For Børnepengene giver han Obligationer o. s. v. Nu møder han og hans Forlovere hos Præsten med Dokumenter og Beviisligheder; han og Birthe indskrives da som Forlovede, og der lyses for dem i to Kirker det sædvanlige til Ægteskab. Nu fedes der Sviin og et Unghoved; Bryllupper bestemmes om 8 Uger; der bedes 2, 3 Snese Gjæster; enhver giver Smør, Æg, Mælk o. s. v.; der kimes med

Klokkerne, og hele Stadsen kører ind i Præstegaarden; alle Stuerne aabnes, baade for Mandfolk og Fruentimmer; de pynte sig, og nu kime atter Klokkerne; de gaae Parviis i Kirke; der synges; de copuleres, der offres, Brud og Brudgom hver 1 Rdlr., sjelden 2, de øvrige hver 1 Mk.; de forlade Kirken; der kimes igjen; de pakke sig paa Vognen, og nu kjøre de i fuld Trav ud, saa ofte Porten og Stakitterne maa følge med. (Skyden har jeg med megen Umage faaet afskaffet.) - Nu samles de i Bryllupsgaarden; er den just i Nærheden, kommer Præsten og Kone der ud paa Eftermiddagen for et Par Timer. Beværtningen for Gjæsterne er sædvanlig Boghvedegrød og Bergefisk; men er det noget fornemmere Bønderfolk, da Lammekjødssuppe; Gaasesteg tilsidst Sylte, ja endog Caffé; men ellers Brændevin og godt Øl, saa meget enhver vil have, og 2, 3 Spillemand hele Natten til Kl. 4; Dagen efter ligeledes; da gives og Giæstebudspenge: En Gaardman 5, 6, en Huusmand 2, 3 Rdlr. til Bruden. Næste Søndag da gaae de unge Folk i Kirke, og Søndagen derpaa maa den unge Gaardmand give til Byen ½ Tønde Øl, som kaldes Indgangsgilde, og da er han deres Ven, Kammerat og Byemand, men før ikke.

Konfirmation og skolegang

Med Confirmanterne har Præsten megen Umage, især de fra andre Sogne, hvor Skolevæsenet endnu ikke er ganske reguleret. Man begynder almindelig at samle dem Dagen efter Pindseugen; de antegnes efter Alder, Vaccinationsattest og Kundskaber; de som ikke kan læse i Bog, henvises til Skolen; de andre, som kan læse og kan Katekismus udenad, maa da møde hos Præsten hver Løverdags indtil Høehøsten begynder, da der standses med Underviisningen til 1ste October; men efter den Tid møde de 2 Dage hos Præsten og 2 Dage i Skolen, især for at læse inden i, regne, skrive og nyde andre nyttige Underviisninger. Naar da Fastelavn er forbi, siger Præsten gjerne dem det, som ikke for det Aar kan antages; da komme Forældre og Husbonder og gjøre en lang Præk, at Knøsen har lært saa yderlig tidlig og sildig, og at han ei bliver klogere, om han gaar i 3, 4 Aar; men hvad engang er bestemt, bliver uforandret, og der bliver intet af alle Overtalelser. Er nu Faderen en fornem Bonde, da tør han vel lade sig forlyde med, at det er Præstens egen Skade, at han er saa strix. Hvad Skade !!! Du giver mig 3 Mk. i Høitidsoffer; alt hvad du kan gjøre, er at afqvitte det Halve eller Totrediedeel. Vel, jeg kan taale denne Skade; du kan gjøre hvad du vil o. s. v.

Skolegangen er nu bragt i orden, thi med Lempe og Alvorlighed fik man dog Forordningen af 29de Juli 1814 i Gang; men det stod og haardt nok hos nogle, som lod sig pante et Par Gange før de ville iagttage deres Pligter. Nu gaae Børnene ordentlig og Flittig i Skole, lære at regne, skrive, læse Skrift, Forstandsøvelser o. s. v.; men her er og to meget duelige Skolelærere, den ene Seminarist fra Vesterborg og den anden Student fra Roeskilde; deres Løn er og nu efter Forordningen anstændig og honet, men Vaaningerne forventes og nu snart at bringes i den befalede Stand.

En Kalkunsk Bonde lader ikke sine Børn gaae i Skole, thi han siger, at han selv kan læse for dem, og at han ikke er nogen Bonde; men han boer paa en Bondegaard, maa give Tiende, gjøre Ægt og Veiarbejde, Kongereiser og alting som en anden Gaardmand; lad ham da glæde sig over det hvad han før har været, men kunde ikke vedblive af flere Aarsager.

Fattigvæsen

Fattigvæsnet er saare vel ordnet og indrettet, saa ingen Almisselem savner noget af det Høistnødvendige; de fleste kan dog arbeide noget lidet, kun en Enke paa 79 Aar har været sengeliggende og værkbruden i 8 Aar, og en Tømmermand, kun 32 Aar, er kræftsyg, har mistet Læbe, Kæbe, Øine af ædende Kræft, som nu afpiller Hovedhaarene og Huden derunder.

Veje

Veiene ere tildeels meget gode paa de nye udskiftede Lodder, hvor mn har Steen til at fylde med, tildeels maadelige og heel vanskelige at istandsætte, da der er saa mange Banker, Dale, Moser, sure Enge og Leerbrinker hvor Veien nu gaar, at det om Vinteren er vanskeligt at kjøre der. Øvrigheden har gjort hvad den kunde i saa Henseende, men det er slemt at stride sig frem imod Naturen og de locale Ubehageligheder, og de Heste, som ei kan holde paa Vognen, de komme ikke den Vei her i Sognet, hvor der gives flere steile Banker og dybe Præcipieer.

Moral og sædelighed

Everdrup Sogns Beboere ere for det meste sædelige og skikkelige, og nu flittige og ædruelige; tilforn vare nogle af Bekkeskovs Hoveribønder noget raa, dovne og drikfældige, men det var af den gamle Race fra Tugthuset; thi da Godset blev blottet for Folk, da, formedelst Beckers Mord, saa mange mistede Livet, andre kom i Slaveriet og forvistes Landet, da fik man Tilladelse at udtage Karle og Piger fra Tugthuset i Kjøbenhavn, lod dem copulere, satte dem til Gaarde og Huse paa Godset, og deres Moralitet var just ikke den bedste. Nogle Gamle

levede endnu ved min ankomst hertil, men deres Børn vare for det meste bosatte, som Gaard- eller Huusmænd, og de havde just ikke lært meget Godt af Forældrene; nu ere de alle uddøde paa et Par nær. De havde rigtig nok en stræng Herremand i den gamle Munthe, men al Revselse kunde ikke danne dem til gode Mennesker, og de begik mange Uordner. Nu hører man sjelden at nogen Mand i disse Egne begaaer noget Uanstændigt, skjønt de ere fattoige og maa arbeide meget. I den anden Kant af Sognet ere Bønderne baade før og nu tildeels velhavende, og føle selv deres Værd, klæde sig godt, havde gode Møbler og Senge efter Bondens Maade, og deres Vogne, Heste og Seletøi er lige saa godt som mangan en Præstes. Den simple Tarvelighed og Flid gjør dem lykkelige, saa endskjøndt Peder har nogle 100 Rigsorter eller Kroner paa Kistebunden, skal han dog aldrig forøde en Daler til Velleynet, eller for at gjøre sig nogen Behagelighed i Levemaade; men kommer han i Gildelag, da er han ikke bange for at kaste 2, 3 Kroner i Brudens Skjød som Gjæstebudspenge, og feiler han en Vogn, da spenderer han gjerne 2, 300 Rdlr paa Træ og Jern, for at faae den retskaffen god, kommer han til Marked, da kan gjerne hans Qvinde eller Datter

kjøbe Stads hos Kræmmeren for 10-20 Daler; thi, siger han, det er kun en Tønde Hvedes Værdie, naar jeg vil kjøre til Torvs.

Handel og markeder

Kjøbenhavns-Reiserne ere ellers til stor Tab for denne Egns Bønder. Vi have en slem Kjørsel, 5 Miil, inden den store Landevei ved Kiøge kan bruges. Bonden kjører til Kjøbenhavn med Torvelæs, 5 Tdr. Byg i det høieste; han er borte i tre Dage, betaler Bompeng, Staldrum, Fortæring i Kroerne, Natteleie, og nu desuden Slid paa Vogn og Hestebeslag, og den bedre Hakkelse, som paa Reisen maa forbruges, og saa forsømmelse fra Huus og Hjem i fire Dage; thi en Dag gaar gjerne med til at lave sig til og at skoe Heste, rense Kornet o. s. v.; nu lad ham da faae i Hovedstaden 10-12 Mk. mere end her i Smaakjøbstederne for hver Tønde Byg, ja lad ham endog faae 15, som er saare sjelden, men det kan da ikke erstatte alt dette ovenfor opregnede. Men, siger Bonden, jeg kjøber igjen i Kjøbenhavn Jern, Salt, Sild, Hør, Bærefisk, Tjære, Reeb o. d. l. for bedre Kjøb end her hjemme, og dette er og den eneste grundede Undskyldning; men saa har Hestene jo atter svært Læs tilbage, og forvinde ikke denne Tour i 12-14 Dage, endog med Hvile.

Denne Egn's Bønder sælge deres Lam til Kjøbenhavns Slagtere, og beholde kun et Par Stykker som Tillæg, og det til stor Skade i flere Henseender, thi Ulden gaaer bort, som kunde blive længere og bedre til Mikkelsdag; megen god Suul var der til Bondens Huusholdning, bedre end det kostbare Flesk; jeg siger kostbart, thi, naar Bonde sultføder Grisen et Aar, og det andet sætter Svinet paa Stie for at fedes, saa ved Gud, at det er saare dyrt Suul og kan ikke betale Umagen. Nei, lad Grisen blive got fødet med Melk, Valle og Grønt, lad ham faa i October og de to følgende Maaneder faae graae Erter og grøvtet Byg, da bliver Flesket got og Landmanden kan da slagte samme med Fordeel. Hvad er det at Slagteren giver 7, 8, ja 9 Mk. for et Lam i Juni, som med Ulden iberegnet og det federe Kjød til October var maaske 12-16 i Værdie; men man skal have Penge til Skatter og Udgifter, her saae man dem strax; man kan ei holde Lammene af Kornet, skjønt Faaret er tøjret; dette er den sædvanlige Indvending i saa Henseende.

Hestemarkedet er mangan en Bondes Ødelæggelse. Om Fredagen til Præstøe, om Onsdagen til Nestved søge næsten alle Bønder, ja endog Huusmænd, Forpagtere, og Forvaltere,

Møllere og Krogmænd, for enten at købe eller sælge, eller bytte bort. Der ere udlærte Prangere, som gjøre sig nogen Fordeel ved Salg, Kjøb eller Bytte; men deres Antal er kun lidet mod de mange der erholde Heste, som have en eller anden Feil, der ei paa Markedet kan opdages. Hans bytter en gammel Hest bort og giver nogle Penge til for atter at faae et gammelt Øg, der er med Føl; Foraaret kommer, Hoppen er sparet og got foret, og de fleste Gange kaster hun et Føl, liden og ussel af Skabning, da hun er bedækket af en liden uanseelig Hingst. Vel sandt, at Bonden nu har bedre Tillæg end før, Veterinær- Videnskaben og Stutterie-Besigtelserne have dertil bidraget saare meget; men mange have dog usle Krikke, der ere drægtige, og søge at skille sig af dermed paa Markedet. Hvad Bonden i saa Fald forsømmer hjemme i tre Dage, er uberegnelig Tab, thi den ene Dag gaar med at passiare med Naboerne om det nye Øg, og hvorledes han troer at have profiteret. Det er just de syv Uger i Fasten og to Uger derefter dette Hesteprangerie vedvarer; da kunde der foretages mange nyttige Ting hjemme som nu hvile, thi Folkene bestille ikke meget, naar Husbonden er borte; og hvad Manden taber i Moralitet, kan bedst den skjøne som omgaaes

Almuen daglig. Eeder, Banden, Sviir, Snyderi, Pengemangel o. s. v., ere de sædvanlige Følger af Marketslysten og Tilbøielighed især til at bytte.

Klædedragter

Mangen en Bonde er ferm, driftig og flittig; men nogle enkelte finde deres Glæde i om Vinteren at sidde inde i Stuen med Ryggen mod Kakkellovnen, og kun at befale, hvad Drengen, Karlen, Tærskeren, Dagleierne skal forrette, og da har han ingen anden Beskjeftigelse end at spise, drikke, sove, røge fin Pibe, tage en Snaps og høre paa flere Spinderokkes idelige Surren eller Kortenes besynderlige Skratten; da Konen, Pigerne og et Par leiede Qvinder samles, især om Vinteren, for at faa meget færdigt til Vadmel og Lærred, der skal gives Folkene til Løn som Klæder.

Her gjøres en stor Mængde Vadmel, Lærred og Dynevaar; thi Karle og Piger faae af Bonden Løn i disse Naturalia foruden Penge; ogsaa gjøres der skikkelig got Klæde til Bondens eget Brug, thi herfra Sognet sælges ikke noget til Fremmede, men enhver Moder, som har Pigebørn, gjør i Tide Sengklæder til enhver især; lader væve Lærred til Lagener og tyndt Lærred til at trykkes af Farveren; ja han fortjener store Penge, især ved røde og grønne Nattrøier, som

Pigerne selv strikke om Helligaftener, og naar de gaae ud af malke; desuden skal enhver Pige have en høistrinet rødagtig Bull, fine Vergarns Skiørter, Livstykke, flere Huer, deels af Kattun, Sirts, deels af Sailke og Brocade, og de mange røde og grønne Silkebaand, som bindes om Hovedet saavel som de forskjellige Silke, Sirtses og Kambridges Tørklæder, udgiøre Konernes og Pigernes Pynt; dog ei at forglemme de lange Søvlænker, hvormed Bullen er sammensnøret, med to nedhængende Sølvnaale, og store Spænder paa Hofterne, og endelig et Sølv Hovedvandsæg eller Buddike. Bønderpigerne vedblive dog deres Stands Dragt, skjøndt den er kostbar og spraglet nok; men de unge Karle, især naar de ere Soldater og komme hjem, klæde sig meget over deres Stand; Hat, Vest, Trøie, Frakke, Buxer, Støvler skal være, som Kjøbstedsfolk bruger det; men derfor ere de og velyndede af Pigerne i Gildelaf, og naar Fiolen opbyder til Dands, da er den pyntede Karl altid vis paa at faa en Dame til Valts eller Hehraus, og i Kirken glemmer Pigerne Gang og Prædiken for at skotte hen til de pyntede smukke Karle. Men nu haver de omsider udtjent, og faae et Huus med lidt Jord til; de maa da slide og arbeide for at faae Føden og

betale Afgivten til Herskabet; der slaar Børn til, og den fordums brillante Karl, maa nu takke Gud for en hvid Vadmels Kofte og et Par linnede Buxer, store beslaaede Træsko og en blaa Vadmels Hue; og de, der haver været Kudske eller Tjenere hos Herskaber, ere dog værst faren; thi de ere blevne vante til Velleynet, Lediggang og Snapser, som nu slet ikke kan passe sig, naar de skal være Huusmænd.

Håndværkere

De Bønderkarle, som i deres Soldaterstand have lært noget af en Profession, ere aldrig forlegne, og de have god fortjeneste paa Landet her som Huusmænd, da saa mange trænge til Skomageren, Skrædderen, Væveren, Smeden, Huggeren, Tækkeren, Brolæggeren, Murereren, Bødkeren o. s. v., og de, som have lært noget af dette, kan altid finde Næringsvei hos Bonden. Jeg har selv havt en ung Knøs, som tjende her som Kudsk, og havde idelig Lyst til at bruge Øxen, Høvlen og Baandkniven; han kom til Kjøbenhavn, kom til en Hjulmand, og han blev der meget elsket for sin Duelighed, Lyst og Modestie. Da han havde udtjent som Soldat, fik han Huus og Kone her i Nærheden og nu gjør han de smukkeste Holsteenske og Wienervogne, foruden de mange andre Haandarbeider, og er nu allerede en formuende Mand, der tør lade sig tilslaae ved Licitation

Kirkearbeide for 3000 Rdlr., og leier da Folk til at forrette de Ting, som just ei henhører til Øxen, Høvlen og Malerpenslen, hvilket han selv paatager sig, og han skulde i sin Forfatning ikke bytte med den rigeste Selveierbonde, thi han er uafhængig af alle.

Kvindearbejde

Mange Piger lærer og at væve, thi det er et Arbeide, som der vel er Slid ved, med de have dog bedre end Malkepigerne eller Kokkepigen for en stor Huusholding, hvor der ere mange Folk; andre Piger, især de, som have een eller anden Legensfeil, Halte, Skjeve o. s. v. , lære at være Skrædersker, og derved fortjene mange Penge, især hos deres egen Kjøen, thi der hører et eget Snit til at skjære den pene Bul og Skjørterne med hele Snese Læg og Folder, og Kirkekjolen med alle de brugelige Moder. Andre Piger tage mod Fabrikspind fra Kjøng, og Arbeidet betales godt, naar de forstaae at spinde den fine Hør. Andre brodere Pletværk og Haandklæder til at hænge ved Sengene med mange Figurer og Stjerner, men Betalingen derfor er ikke stort i Penge; dog Bondekonen seer ikke saa nøie paa et Brød, en Ost, et Faarelaar, et Pund Smør o. s. v., naar hun kun faaer sit brune Vergarn plettet med røde og hvide Roser, efter den Mode, som er brugelig,

især her i Omegnen, og seer ganske godt ud i Skjørter og Trøier.

Præstegården

Everdrup Præstegaard er nu det modsatte, baade i Henseende til Bygning og Mark, hvad den var 1785 ved min Ankomst hertil; thi ved Udskiftningen, som var Bønderne saameget imod, maatte Præsten tage til Takke med al den uduelige, stenede, mosedede, og med Buskatser begroede Jord, for at faa det alt samlet paa et Sted, dog i en lang smal Strækning, der er mere end $\frac{1}{4}$ Miil lang; og det optagne Karte af Landinspektøren viser, hvormange Moser, stenede Revler, Bække og Banker, der saaledes blev Præstegaarden til Deel, og desuden at Nestved Landevei skulle gaae igjennem et Hjørne af Lodden. Men før, da Præstens Jord laae paa 13 Steder blandt Bondens, og udgjorde omtrent en 60 Tdr. ret god Ager og Eng, tilligeme en liden Skovpart, saa blev denne Jord ved Udskiftningen anseet for boniteret, og den igjen som Præsten fik, meget maadelig og udfordrede megen Arbeide og Bekostning at rydde fra Steen, Stubber, Buskatser, og udlede Vandet fra de mange sure og sumpige Steder.

Præstegaarden fik da saaledes 117 Tønder Land, hvoraf de 20 er Skov, som dengang var kun Bøge af en Haandlede Tykkelse; nu er

den siden indfredet og særdeles meget fremvoxet; 11 Tdr. Land ere Banker, Bække, Præcipieer, Enge, men det øvrige alt nu under Ploven. At der har været mange Steen, tildeels saa store, at de ved Krudtsprængning udgjorde 10-16 Læs, kan bedst bedømmes deraf, at jeg har sat 1800 Favne Steengjerder og slebet Steen til 90, saa hele den udvendige Linie nu er indhegnet.

Mange Ting har jeg bragt i god Gang, men har maatte afskaffe samme, da enhver Karl gjerne betingede sig ved Fæstningen, at han ei vilde pløie med Stude, ikke med den engelske Ploug, ikke skjære Hakkelse, ikke strigle Kørne o. a. desl. Mine Folk vare og komne i Vane med at bestille noget om Vinteraftener; gjøre Skeer, River, snoe korte Reeb o. s. v.; men siden Krigens Tid, da alle vare Soldater, ville hverken Avlskarl eller de andre bestille noget, og de kunde dengang foreskrive Husbonden hvad de vilde, og denne Vane er nu blevet herskende hos de fleste.

Men dette vænner jeg endnu mine Folk til om Dagen, især i Regnveir: en maa sye paa gammelt Seletøi, en anden ligge Broe, en anden mure, en hugge Fæller og Eeger og Vogntøi op, eller gjøre Grebe og Skovblade, en har jeg vant til at tække, male, rive Farve, høvle et Bræt, lægge Baand paa et Kar o. a. desl.; men

man bør altsaa have dertil fornøden Værktøi, og tillige ved smaa Doceurer opmuntre dem til at gjøre saadant ubevant Arbeide med Lyst og Velvillie; thi just at befale: Du skal gjøre det! dermed kommer man ei vidt, og Husbonden bør selv og vide, hvordan enhver Ting bør gjøres. Everdrup Præstegaards Bygninger ere til Beqvemmelighed, men just ei stadselige. Til Stuehuset har jeg bygget 7 Fag ganske af nyt, sat nye Fod, Dørre og Vinduer overalt; her var ikke Gjæstekammer, da jeg kom her. Til Laden, Stalden og Vognremisserne, samt Huggehuset, har jeg bygt 10 Fag ganske af nyt, og istandsat det gamle med Bjelker, Sparrer og Lægter; lagt nye Steenbro over hele Gaarden, indrettet en Svinegaard, Stakhave og Møddingsted, og omhegnet det hver især med Steengjærder.

Enkesædet er en smuk Bopæl, som jeg byggede 1719, 11 Fag, med en Have og en Vænge paa 4 Tdr. Land, alt med Kgl. Tilladelse. Eftermændene i Embedet skal betale noget herfor, og naar der er ingen Enke, benytter Præsten sig selv deraf; jeg faaer i Leie deraf 52 Rbd. S.B., og Leieren skal vedligeholde Huset og Hegnet. Sex Eiendomshuse har jeg i Everdrup opbyggt paa en Gaardsplads; af disse sex Huse, hvoraf de fleste ere byggede af Egetømmer og

Flensborg Steen, med store Vinduer, malede Stolper og Gavle, har jeg ialt 170 Arbeidsdage, eller lige saa mange Rdlr. R.B., om jeg ei behøver Arbeide; til hver Huus ligger en liden Have, samt nogle gode Frugttræer. Præstegaardens Have er meget frugtbringende med Madurter, Humle, Kommen og særdeles gode Frugttræer, som jeg for 30 Aar siden har faaet fra Kjøbenhavn, nogle og fra Holland; men Blomster har jeg ikke Kundskab om at dyrke. En Altan, hvorfra man overseer det meste af Marken, er i Hjørnet, hvor Hækken af Lambertske Nødder ophører, ellers endeel Græsbænke og en Brønd med fortreffelig Vand, nogle fine Kartoffler i Haven, men ellers i Marken, hvor de dyrkes i det Store. Paa Præstegaardens Mark er meget godt Leer, og jeg fortryder kun, at jeg ikke for en Snees Aar siden har anlagt et Teglværk, da jeg fra minn Ungdom af derom havde saa megen Kundskab og Erfarenhed; det er fiin Blaaleer, som frembringer gule Steen, ogsaa er der en anden Sort guulagtig, tjenlig til Potter og Skaale, som bliver røde, naar det brændes. Jeg har ladet stryge mange raae Steen af det gule Leer, og brugt dem til de 9 Skorstene, som jeg her har opført, og kun brugt Flensborg Steen til

Piben. Jeg har dermed muret mange endog udvendige Vægge, som staae sig godt for Regnslag, naar de tilbørligen udproppes med Kalk og Gruus; men til Loegulve og Stuegulve er det blaa Leer mere passende, naar man iagttager ofte spække det, da det saa gjerne vil slaae Revner. En Sort fiin Pletteleer har jeg fundet i en Bæk, men der er kun lidet, dog saa godt, at det kan lignedes med det engelske.

Tvende Lysthuse ere der paa Præstegaardens Mark: Skovshoved og Gammelsbjerg; det første er en indhegnet Runddeel af 13 unge Bøgetræer, Tjørn, Hessel, Ask o. s. v., som fredes og hver Aar mere bedækkes, som en hvælvet Bue; fra en Græsbenk er der udhugget en Prospek til Byen og Kirken, de fjerne Skove, enkelte Huse og Gaarde. Den anden er en høi Banke af Naturen, gjort endnu høiere ved Konsten, beplantet rundt om med Hessel, Piil, Naver, Røn o. s. v.; man gaaer der op til af en Trappe. Derfra er en sjelden Udsigt til Falster, Kjøng, Nestved, Præstøe Bugt, Snesere, Engelholm, 10-12 Kirker, mange Byer og Herregaarde, Spidsen af Wordingborg runde Taarn, seilende Skibe i Stranden, Veirmøllerne ved Rønnebek og Nestved, Møllerne i Aaskov og Moenstrup,

den store Flintemose, nogle Byer og Huse her og i andre Sogne.

Præstegaarden har en skøn liden Skov, opelsket af mig fra unge Træer af nu i meer end 30 Aar, og meget har jeg plantet af Ell, Ask, Røn og vild Skovabild; men intet har jeg plantet med Steengjerder, da Spurvvene gjerne søge dertil i Tusindtal og afpille den paagrændsende Ager, især med Byg, før den bliver moden, og atter tage Skjul og Tilflugt i Hækken. Her er og god Tørv, Gruus til Muurarbeide, hvidguult Sand til Gulve, og et Slags hvid Leer til at kalke med, som, naar det blandes med suur Melk, holder dog for endeel, og koster intet andet end Umagen; det er nok saa hvidt som Kalk; men især har jeg brugt det som Vandfarve, istedenfor Bleghvidt, da det lader sig rive paa Steen til den fuldkomneste Fiinhed. Her i Marken ere fundne nogle Antiquiteter ved at grave i Jorden til Grøvter og Vandledninger, deriblandt to smukke af Forfædrenes Stridshamre, af Flindt, meget net tilhugne; men dette og mere har jeg indsendt til Oldsagernes Commission i Kjøbenhavn. Vores Brøndvand er meget godt baade til Madlavning, Vask og til Brygning, men her er flere, og især een Kilde inde paa Dyndet i Sko-

ven, som jeg har ladet steensætte, saa Kreaturerne uden Fare kan gaae derud at drikke, dette Vand er fortrinlig godt og fryser ikke uden naar Kulden er meget Stærk. Daa og Raadyr vare her næsten tamme paa Marken, nu ere de borte, da saa mange Lodseiere ere paagrændsende; dette er og Aarsagen, hvorfor Agerhøns og Harer sees nu sjeldnere end forhen. Jeg forstaaer ei selv Jagten, men naar jeg endelig feiler et Stykke Vildt, maa Skytten, som jeg formaar dertil, fra nærmeste Herregaard, gaae hele Dage, før han faaer noget.

Vildænder komme her i Mængde om Efteraaret, naar Flintemosen er fuld af Vand, thi om Sommeren er der godt Slaagræs. Ræve have vi flere af, end vi ønske, men de have lange Huler i Bankerne, og lade sig ikke letteligen fange. Glenten og Høgen ere vore daglige Gjæster, naar der gives Ællinger og Kyllinger. Skaden afpiller vore Kirsebær og Sukkererter; men Uglen lider jeg gjerne, den opholder sig øverst i Laden og fanger en stor Mængde Muus. Maaren besøger undertiden vore Høns og bider de fleste ihjel, men tager ingen bort med sig. Løse Hunde har før været slemme paa Gaderne for Gaaende og Ridende; men nu er der stræng Forbud derimod.

Ewert og Skrie

Historien har fra Oldtiden opbevaret et Par Legender, hvori der maaske kan være nogen Sandhed, mere ogsaa mere Overtro og Opdigt. To Kjæmper eller Næssekonger, som vare Brødre, boede i Everdrup Sogn; den ene, Ewert, havde sit Ophold i Lunden og Omegnen, og ligger i denne Fredskov begravet, som ovenfor omtalt. Broderen, Skrie, boede ved Flintesøen, hvor der nu er Mose; der havde han sin Borg med høie Volde og dybe Grave, hvoraf tydelige Spor endnu findes. Slottet skal have staaet øverst paa den af Naturen høie Banke, hvor jeg har ladet grave flere Steder, men kun fundet nogle brudte Muursteen og enkelte Kamp, dog utilhuggede, men intet Metal eller Jern. Fra Flintesøen skal Skrie med sine Skibe have seilet ud til Karebek og Østersøen; men det maa være mange Sekler siden, thi ved Udskiftningen stod der, hvor Slottet foregives af have været, store Træer, som Gisselfelde lod omhugge efter Bestemmelsen, hvoraf nogle indeholdt 3-5 Favne Brænde, og vare flere Aarhundreder gamle. Der ved Skrieberg tør ingen Malkepige komme efter Solens Nedgang, thi hver Mkidnat kommer Skrie ridende, tager sine store Kister op paa Banken, tæller sine Penge, tænder mange Lys og har en Snees Aander i sit Følge; enhver, som da paa den Tid kommer Skrieberg for nær, maa døe eller blive længe syg, men efter Kl. 3 kan

enhver frit passere, da Skrie er borte. I stærk Hede søger Qvæg og Heste op paa Banken, da der er meget kjølig under endeel unge Bøge. Jeg har ladet udhugge flere Alleer der, saa man fra den ene kan see Kiøng, Wedøe, Svinøe og Falster; fra den anden Hammer, Snesere og Wordingborg; fra den tredje Egnen ved Præstøe, men Skovene aftage Synet; fra den fjerde Everdrup Byekirke og smaae omliggende Huse og enkelte Gaarde. I det hele er Synskredsen meget stor og viid i klart Veir, da Banken er over 150 Alen over Flintesøens Overflade.

Præstens økonomi

Everdrup er altsaa et lidet Kald? man kan sige Ja og Nei, og dog sige Sandhed; thi i Henseende til Folketallet, Tiende og Accidentser er det kun lidet, men ogsaa mageligt, da kun faa Embedsforretninger forefalde o. s. v.; men i Henseende til den nu gode opdyrkede Avling og sammes Indtægter, saa er der et godt Kald, dog kun for den Præst, der kan, vil og forstaaer at bestyre Landbruget ved en duelig Avlskarl; thi her maa holdes mange Folk, endeel Heste, og ofte Dagleiere, om alting skal fuldbringes tilbørligen; her er stort Hartkorn og betydeligt Areal, altsaa de Kgl. Skatter meget svære, som hvile paa Jorden; men Gaardens Afgrøde kan dog skaffe Penge til Skatter, Folkeløn, Daglønnere, Smedarbeide og det meget mere, som udfordres til et anseeligt Jordbrug.

Men den Præst, som herefter skal modtage Everdrup Kald, og ikke har selv Formue, men maa sætte sig i Gjæld for at betale Præstegaarden, Udskiftningen, Enkesædet, Besætning, de høist fornødne Møbler o. s. v. - sandelig! han er at beklage, da Renterne aarlig af denne betydelige Kapital vil blive byrdefuld for ham, og er han desuden nu ukyndig i Landvæsenet, og dog maa holde mange Folk og Heste, saa føler han Byrderne dobbelt, og Næringsssorger vil gjøre ham Livet bittert og frembringe de sande Ønsker: gid jeg havde lært en Profession, isteden for at være en Geistlig, der i flere Aar har anvendt Tid, Flid og Penge paa sin Bestemmelse, og nu er Belønningen sa saare tarvelig. Rigtignok er det Ordsprog i Brug hos Almuen, naar Præsten er alt for meget Landmand, og er saa at sige Bonde ved alle Tilfælde: Han passer sin Jord og glemmer Guds Ord. Det er saare ilde og uværdig for en Præst, naar denne Ytring er virkelig saaledes; men man kan meget tilbørlig passe sit Embede, som Religionslærer i alle den Dele, baade i og uden Kirken, endog med det nu mangfoldige Embedsskriverie, og dog have et vaaget Øie med Agerbruges Bestyrelse. Man bør have en duelig og troe Avlskarl, man bør ligge en fast Plan for sin Jorddyrkning, for enhver Ting baade hjemme og i Marken; man maa staae tidlig op, sætte

Folkene i Arbeide, omgaaes dem fornuftig, betale dem Løn i rette Tid, give dem god Spise og Drikke o. s. v.; ja, saa bliver Arbeidet tilendebragt til Husbondens Gavn, og alting gaaer frem i jevn Orden. Hvo var dristigere Landmand end Provst Høegh i Gjentofte, baade theoretisk og praktisk, og som Præst, Ven, Borger og Litteratus havde han den sandeste Berømmelse af alle Sagkyndige, Høie og Lave, Bønder og Adelsmænd. Man kunde nævne flere værdige ædle Præstemænd, som tage sig meget af Agerbruget og veilede Almuen til mange gode Indretninger i Mark, Moser og Enge, efter det Kgl. Landhuusholdningsselskabs Indbydelse; men da de leve endnu, var det at fornærme deres Beskedenhed, om jeg her nævnede dem med den Agtelse, de fortjene som Præster, Landmænd og gode brave Borgere; de modtage her min Tak og Høiagtelse, fordi nogle have efterfulgt de Vink om Landbruget, som jeg har yttret i mine Skrifter.

Sognets lyksaligheder

Everdrup Præstekald har nogle særegne Fordele, som just ei findes hos mange andre: En skjøn Egn; smuk Udsigt; skikkelig god Præstegaard; en Kirke i Byens selv; gode Marker, indhegnede med Steengjerder; Skov til Fornødenhed; god Tørvemose; fortreffelig Kilde- og Brøndvand; Leer, Gruus, Gulvsand; mange Piil til Karbaand og Væggestænder o. s. v.; Frihed for at holde Rytterhest,

formedelst det lidet Hartkorn i Sognet; en smuk Bolig for Enkerne, som Præsten afbenytter, naar ingen Enke er der; Nærheden af to Kjøbsteder, hvor man kan afsætte fine Kramvarer, og i Nestved især kjøbe Urte- og Hørkræmmervarer næsten saa billig som i Hovedstaden; næsten - thi nogen Fordeel maa Kjøbmanden dog have for Transporten; kort Vei til Kjøbenhavn, thi naar nu den nye Vei bliver i Stand fra Kjøge til Wordingborg, og som $\frac{1}{2}$ Miil her i Sognet er færdig, og løber herfra Everdrup forbi paa $\frac{1}{8}$ Miil nær, saa kan man kjøre til Kjøbenhavn paa 12-14 Timer. Everdrup Sogn har og den fordeel, at vi her have Posten fire Gange ugentlig, den Lollandske agende og ridende Post gaaer her igjennem ved Strandveien, baade fra og til Kjøbenhavn; med Ringstedposten faaer jeg mine Breve og Aviser, og med Ringsted agende Post kan ogsaa have Pakker og større Brevskaber. Vi kan sælge vore Produkter her ved vore Huse til Hønsekræmmere fra Walbye, som ugentlig kjøre her igjennem, da de logere enten i Fladsax eller Aaskov, som ere her i Nærheden; og med dem kan man fra Kjøbenhavn igjen faae adskillige Nødvendigheder: Reeb, Tækkegarn, og smaa Varer, der ei ere for tunge at føre.

For den der har noget at leve af, er det og ei vanskeligt at faae Huus og en Koes Græsning her, omtrent for en 50 Rdlr. aarlig; og dette er Tilfældet med endeel Professionister, som her have nedsat sig og leve af deres Hænders Arbeide; thi her ere endeel Vævere, Smede, Tømmermænd, Træskomagere, Skomagere, Glarmestere, Hjulmænd, Skrædere, Kurvebindere, Muurmestere, Tækkemænd, Dreiere o. a. sl.; og da der ere saa mange Skove og Tørvemoser i Sognet, saa er Ildebrændsel just ei saa kostbart, som paa andre Steder; ja mange simple Haandlangere købe intet, men bære hjem fra Skoven paa deres Ryg daglig af de nedfaldende Grene, eller slaae Jordstød op, hvor Skoven er afhugget. Fiske gives der daglig ved Stranden, og Aal om Vinteren sælges for billige Priser. Smitsomme Sygdomme have ikke hersket nu over 30 Aar. Torden og Lynild gjør sjelden Skade her; skjønt Uveiret trækker græsselig op, saa aftage de høie Trætoppe i Skovene, saavel som Strandens Nærhed ved Præstøe Bugt og Svinøe, paa begge Sider Lynildens Virkninger, som ofte andre Steder, høiere oppe i Landet gjør store Ødelæggelser, antænder Huse, dræber Mennesker og Kreaturer. Saa man kan sige, Everdrup har sund frisk Luft, almindelig Frede-

lighed blandt Bønderne, enkelte Tilfælde undtagen; gode Venner og Naboer, mange brave og værdige Proprietærer og Præster i den hele Omegn, hvor Høflighed, Godhed og Gjestfrihed er herskende og almindelig; et offentligt Bibliothek, med Kgl. Tilladelse, er i Kirken, kaldet Wedelsminde, hvorfra udlaanes Bøger hver Søndag til Indvaanerne i Everdrup Sogn.